

МЕЛЬНИК Галина

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної та професійної освіти*

Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка

ІЛЬНИЦЬКИЙ Владислав

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

НАРОДНЕ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЧИННИК ТВОРЧОГО САМОРОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ

У сучасній системі освіти особливого значення набуває виховання творчої, духовно багатой та культурно свідомой особистості. Школа покликана не лише передавати учням певну суму знань, а й сприяти формуванню їхнього світогляду, естетичних смаків, творчих здібностей і національної самосвідомості. У цьому контексті важливу роль відіграє народне декоративно-ужиткове мистецтво, яке є невід'ємною складовою культурної спадщини українського народу. Воно поєднує у собі багатовіковий досвід майстрів, традиції та естетичні ідеали, що передаються з покоління в покоління [1]. Ознайомлення школярів з різними видами народного декоративно-ужиткового мистецтва сприяє не лише розширенню їхніх знань про національну культуру, а й розвитку творчого потенціалу та прагнення до самовираження [2].

Народне декоративно-ужиткове мистецтво охоплює різноманітні види творчої діяльності, пов'язані з художнім оформленням предметів побуту. До них належать вишивка, ткацтво, кераміка, різьблення по дереву, писанкарство, художній розпис та інші ремесла. Кожен із цих видів має свої особливості форми чи конструкції, орнаментику, символіку, техніки виконання декору тощо. Вивчаючи такі види творчості, учні не лише знайомляться з історією і традиціями українського народу, а й навчаються розуміти красу форм, орнаментів, кольорів і композицій. Це сприяє формуванню у них естетичного смаку, розвитку художнього мислення та здатності бачити прекрасне у звичайних побутових речах.

Важливим аспектом народного декоративно-ужиткового мистецтва є його тісний зв'язок із повсякденним життям людини. На відміну від багатьох інших видів мистецтва, воно має не лише естетичну, а й практичну (утилітарну) функцію. Більшість виробів, створених у межах народних художніх ремесел і промислів, використовувалися у побуті – це одяг, посуд, меблі, предмети оздоблення житла тощо [1]. Така особливість робить народне декоративно-ужиткове мистецтво близьким і зрозумілим для школярів, адже вони можуть

безпосередньо бачити результати творчої праці майстрів і використовувати створені речі у повсякденному житті.

Залучення учнів до вивчення народного декоративно-ужиткового мистецтва створює сприятливі умови для розвитку їхніх творчих здібностей. Під час виконання практичних завдань школярі мають можливість експериментувати з формою, кольором і текстурою матеріалів, створювати орнаментальні композиції та проявляти індивідуальність. Творчий процес спонукає їх до пошуку нових ідей, розвиває уяву, фантазію й образне мислення [4]. У результаті учні не лише засвоюють певні технічні навички, а й набувають досвіду самостійної творчої діяльності.

Особливе значення народне декоративно-ужиткове мистецтво має для формування у школярів національної ідентичності. У традиційних орнаментах, символах і кольорах відображено світогляд, вірування та історію українського народу [2]. Наприклад, рослинні мотиви в орнаментах символізують життя, розвиток і гармонію з природою, а геометричні елементи часто мають захисне або оберегове значення. Ознайомлення з такими символами допомагає учням глибше усвідомити духовні цінності свого народу, відчувати зв'язок із культурною спадщиною та сформувати повагу до національних традицій.

У процесі проєктування та виготовлення декоративно-ужиткових виробів школярі розвивають не лише творчі здібності, а й важливі особистісні якості: терпіння, уважність, акуратність та наполегливість. Учні вчаться доводити розпочату справу до кінця, дотримуватися певної послідовності дій, уважно ставитися до деталей. Не менш важливим є й те, що заняття народним декоративно-ужитковим мистецтвом сприяють розвитку дрібної моторики рук і координації рухів. Це особливо актуально для школярів, адже виконання різноманітних художніх технік – вишивання, розпису, ліплення чи різьблення – потребує точності та зосередженості. У процесі такої роботи учні поступово вдосконалюють свої практичні навички, що позитивно впливає на їхній загальний розвиток [3].

Важливою умовою ефективного використання народного декоративно-ужиткового мистецтва в освітньому процесі є створення творчої атмосфери на уроках технологій. Учитель має заохочувати учнів до самостійних пошуків, підтримувати їхні ідеї й ініціативи, допомагати розкрити індивідуальні здібності кожного. Під час виконання творчих завдань доцільно поєднувати традиційні техніки з сучасними підходами, дозволяючи учням експериментувати та створювати власні інтерпретації народних форм і орнаментів.

Значну роль у творчому саморозвитку відіграє участь школярів у виставках, конкурсах і творчих проєктах. Такі заходи дають можливість учням продемонструвати результати своєї праці, отримати оцінку та підтримку з боку однолітків, батьків і педагогів. Участь у творчих заходах підвищує мотивацію до подальшої діяльності, формує впевненість у власних силах та стимулює інтерес

до народної культури. Крім того, народне декоративно-ужиткове мистецтво сприяє розвитку комунікативних навичок і колективної роботи. Під час спільного виконання творчих проєктів учні вчаться співпрацювати, обговорювати ідеї, розподіляти обов'язки та досягати спільної мети. Така діяльність формує почуття відповідальності за результат колективної праці та сприяє розвитку взаємоповаги між учасниками освітнього процесу.

Сучасні дидактичні підходи передбачають активне використання міжпредметних зв'язків, власне народне декоративно-ужиткове мистецтво відкриває широкі можливості для такої інтеграції. Воно може поєднуватися з вивченням історії, літератури, образотворчого мистецтва, технологій та навіть природничих наук. Наприклад, під час створення орнаментів учні можуть досліджувати геометричні закономірності, а під час виготовлення виробів – вивчати властивості різних конструкційних матеріалів. Такий підхід робить освітній процес більш цікавим, різноманітним і змістовним.

Отже, народне декоративно-ужиткове мистецтво має значний педагогічний потенціал у формуванні творчої особистості школяра. Воно сприяє розвитку у школярів художніх здібностей, естетичного смаку, уяви та образного мислення, а також формує повагу до національних традицій і культурної спадщини. Залучення учнів до різних видів народної художньої творчості створює умови для їхнього самовираження, допомагає розкрити індивідуальні таланти та сприяє духовному розвитку. Використання народного декоративно-ужиткового мистецтва в освітньому процесі є важливим чинником творчого саморозвитку школярів. Воно допомагає поєднати навчання з творчістю, формує в учнів позитивне ставлення до праці, розвиває їхні здібності та сприяє вихованню гармонійно розвиненої особистості, здатної цінувати і зберігати культурні надбання свого народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонович Є., Захарчук-Чугай Р., Станкевич М. Декоративно-прикладне мистецтво: підручник. Львів: Світ, 1992. 272 с.
2. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. Вид. 2-ге, доопрац. і доп. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
3. Гевко І.В., Ломницький Я.Т. Гурткові заняття з декоративно-ужиткового мистецтва і технічної творчості: навч. посіб. Тернопіль: Вид-во ТНПУ імені В. Гнатюка, 2012. 163 с.
4. Ковальов О.Є. Декоративно-прикладне мистецтво у школі: навч. посіб. Київ: Вид-во: Університетська книга, 2023. 196 с.

